

Šalica kave uz poeziju

Ema Fruk, Nera Kozumplik, 4.f

blog ♦ objavljeno 30.9.2024.

Da se predstavim, ja sam Ema, zamislite da vam srdačno, sa sjajem u očima, pružam ruku, rukujemo se, i pričamo, zamislite, kao dobri prijatelji koji se godinama nisu susreli. Pozvala sam vas na kavu, vi ste (očito) prihvatili i zaglavili se u dug razgovor o iskrsnuloj temi poezije Tina Ujevića. Koliko vam je poznat? Znete li neke, cijeli opus ili nijednu njegovu pjesmu?

Dok razmišljate (ili je odgovor kratak: ne znate ništa), ispričat ću vam svoj susret sa čuvenim pjesnikom. Proletite li okom po internetu, ispod njegova imena naići ćete na *boldane* naslove „najveći hrvatski pjesnik dvadesetog stoljeća”.

Uzimate šalicu i primićete toplu kavu usnama, orašasto gorke isparine vam omamljuju raširene nosnice, a ja (da vas ne ometem u zamišljenom užitku) nastavljam s pričom.

Što se tiče njegove poezije, nisam čitala Ujevićev rad nekim kronološkim slijedom, zapravo me internet stranica smješnog imena, mislim cuspajz.com, navela da pročitam podosta njegovih pjesama izredanih abecedno.

U podužoj listi, baš pravom čušpajzu od riječi, oči su mi privukli najmirisniji, naizgled najaromatičniji naslovi, s određenom tajnom i sočnom porukom iza sebe. Neke od odabranih pjesama nisam isprva, a nažalost neke uopće shvatila, samo sam ih ispljunula na staro mjesto. Ali dobar dio povjerio mi je svoju dušu, svoju skladnu zbrku motiva i simbola, svoj okus, pa sam tako sa svojom prijateljicom Nerom još razgovarala o značenju svih tih pjesama.

Baš se spomenuta Nera našla u blizini, *lupus in fabula*, i sjeda k nama, naruči nes od vanilije i uključi se u dijalog, uzdižući naše veličanstveno društvo na trijalog. I, da vas pitam, imate li vi svoje favorite Ujevićevih pjesama? Nera je odabrala svoje, a ja ću prva reći nešto više o meni najosebujnijima.

Oprostite, može račun? Stavite sve na jedan, ja častim.

„Ma daj, ja častim”, nudite se darežljivo.

„Ja sam zvala i stvarno misl-“, i Nera uvali sedam zveckajućih eura u košaricu od dlana konobara koji sa smiješkom olakšanja zahvalno izdahne i odleprša iza kulisa naše pažnje.

A sad nastavimo o dojmljivom radu velikog pjesnika.

Autoportret

Abecedno čitajući, susrećemo se s *Autoportretom*, nepravilnom i jedinstvenom misaonom pjesmom od pet raznolikih strofa. Rima u svim vrstama, u pjesmi nije stalna jer se izmjenjuju vezani i slobodni stih. A započinje nedostatkom portreta lirskog subjekta, i sebi skladnog i dostojnog slikara za taj pothvat.

Ta ni on sam ne zna pravoga sebe za definiranje konačnog, istinskog autoportreta, ali nije ga sram. Pjesma se sastoji od poruka i uputa, karakteristika jednoga istinskog portreta, i dok subjekt pjesme govori sebi, zapravo se ujedno obraća i čitatelju, opisuje svoj portret kao lik zatečen u gadosti i svakodnevnici svijeta, u kojem ističe kontrast nezaposlenosti i istovremene prezaposlenosti u spletkarenju i kleveti.

Slažem se s pjesmom, teško je, ako ne i nemoguće, zarobiti fluidan duh, promjenjivo tijelo pojedinca u trajnu stalnu sliku, a ako pokušamo konačno - trenutno - definirati sebe, koliko smo poznati samima sebi?

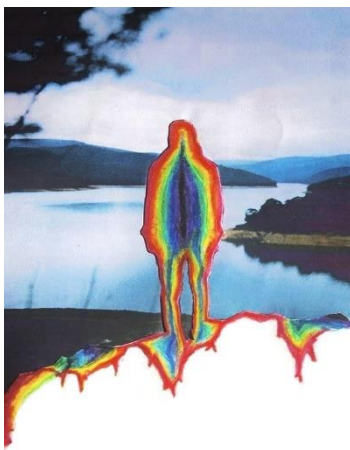

Meni bez mene

Još jedna u nizu misaonih pjesama poznatog nam Ujevića. *Meni bez mene* vezana je nagomilanom rimom i prožeta simbolima, tipičnim, a opet tajanstvenim motivima ispisanih u nedokučivu priču prazne beskonačnosti. Zamislite samo ove stihove, no prije se zavalite u udoban naslonjač, jer ili ćete, iskreno rečeno, čvrsto zaspati, ili ćete usnuti u duboka razmišljanja, postati gujavica što ruje po mraku rahle krvave zemlje i zavojima svog mozga nagnjenog sumornim egzistencijalnim pitanjima. U tom slučaju pustite si u pozadini i neku sporu skladbu, da se preljeva kao sirup preko sladoleda vašeg uživanja - ili tjeskobe. Pjesma započinje... „Ure od smole cure besmisleno...” i pred vas istresa beznačnost, tugu i osjećaj

ispraznosti da ih upijete kao suha pasivna spužva i utjelovite besmislenost, ispričan vam život bez strasti, dok vas ne ispuni do kraja: „a vjetar duva, duva bezutješno / na gole duše koje neprestano / ištu i grle beznadno, beskrajno.”

Jeste li poput mene ostali opljačkani entuzijazma, poluispražnjeni i zadubljeni u tugaljivo shvaćanje svijeta. Ili ugodno spavate, bezbrižno tiho hrčete i sanjate o vedrijem svijetu?

Odlazak

Koliko često čeznete za domom? Ne mislim pritom stvarnom građevinom koja vam pruža sigurnost i grijanje, u svom naručju od cigle, betona, metalnog kostura, stakla, možda sa zgodnom fasadom, s vašim vlastitim frižiderom i toaletom... ne. Pitam vas, pitate li sebe sami koliko razmišljate i priželjkujete toplinu majčina zagrljaja iz djetinjstva, masno upamćene poput koncentriranih mirisnih ulja u sjećanju, mirise iz prirode, kuhinje, lepršavi miris idile, ljubavi... Ili iz nešto starije dobi - svejedno - maštate li i koliko sanjivih sati na dan o svom kutku razigrane ideale i duševnog mira da, u Ujevićevim riječima u *Odlasku* otputujete

„tamo, tamo ... / tamo, tamo“ da tugujete, da čujete stare priče, otopite se poput kocke šećera u rajskoj toplini tog zavičaja, da više ne znate sebe sama, „ni dima bola u maglama“?

Ili uspijevate savladati svakodnevno kamenovanje prizemljenim i logičnim životom, bez sanjarenja?

U svakom slučaju pjesma je protkana nostalgijom, čemu doprinosi njena struktura od šest distiha, s parnom rimom i nizom ponavljanja i aliteracija, koje vas usporavaju i tjeraju da čeznete za tom slikom iz mašte.

Za novim vidicima

Prvi je Ujevićev sonet, pjesma čežnje, traganja, u kojoj preslaže duboke želje sa snovima, za novim perspektivama, za istinom, kao da mudro i radoznalo prevrće tajne i odgovore kompleksne japanske slagalice. Pjesma se uvlači u čovjekovu nutrinu, putujete unutar sebe usađeni u vlak iz kojeg

motrite živopisne slike - krajolik nadahnjujuće svježine prirode ta razliku od poznatog vam, već tijesnog grada. Ostavljate stare voljene cipele jer vas počinju žuljati, sputavaju vas i ukalupljuju, morate potražiti nove. Obgrliti promjenu kao što je rimom iskazao Ujević u pjesmi, jer daljina će vas samo nastaviti mamiti i gledat ćete ju kao ozarenu crvenu jabuku koju zbog svog nedostatka ambicioznosti ne možete ubrati, gledate ju i nastavljate gledati na nedosežnoj grani. Ujević se njom poslužio kao dioramom tadašnjeg društveno-političkog života, Hrvatske početkom 20. stoljeća. Trebamo li utabati nove puteve, kročiti u nepoznanstvo i neiskustvo ili samo promatrati iz daljine, u nadi da ćemo svjež topao kruh ispeći u hladnoj peći?

Zapis na pragu

Prolazi vrijeme, ajme koliko je već sati! Ali samo da privedemo priču kraju - baš smo se raspričali o Ujeviću!

Nego, jeste li čuli - ili bolje rečeno - okom pomazili stihove Zapisa na pragu, kao da ste se sasvim slučajno s njima, kao s mačićem, susreli na ulici?

I potom im prišli, dok su stajali nepredvidivo s noge na nogu prvo se odmaknuvši, a zatim svojom vlažnom njuškicom pomirisali vaše jagodice? Pred njima se u potpunosti razoružali, pa se i njihov plahi duh priklonio vama?

Počeo vas detaljnije, istraživački njuškati i oblizivati kao poslasticu, ili srodnu dušu? - Možda samo novog prijatelja.

I predenjem pod vašim dodirima odao svoju osjećajnost, svoje unutarnje borbe u potrazi za smislom u promjenjivom svijetu? Da ne produbljujemo asocijaciju na umiljatog mačića, i izgubimo granicu između njuške i tematike, posvetimo se pitanju identiteta, autentičnosti i prolaznosti. U pjesmi od početka do kraja jednako snažno plovi shvaćanje sebe kao nekoga tko nije odviše poseban, značajan, različit. Simbolika praga prijelaz je između unutarnjeg i

vanjskog svijeta pojedinca koji istražuje svemir oko sebe, u sebi, i u zadnjoj strofi kroči u vlastitu psihu, skladnost svih ljepota i kontrasta usađenih u njemu.

Kako su mi od silnog iskazivanja dojma presušila usta i suho se sjajit stale usne, prepuštam Neri da preuzme stvaranje intrige u našem trokutu dok se otopim u orošenoj čaši vode.

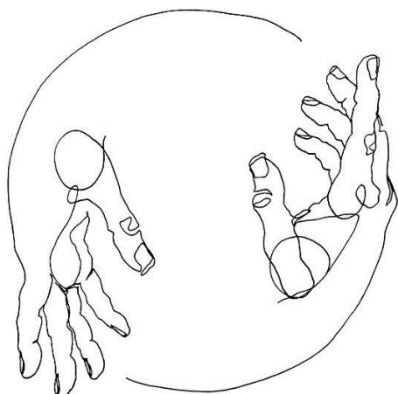
Vrućica od žene

Žena, osoba slabe i fragilne građe ili krvavi demon želje? Ovo je jedan kontrast koji se može pronaći u Ujevićevoj misaonoj pjesmi „Vrućica od žene“. Pjesnik ovdje prikazuje svoju mentalnu borbu sa samim sobom. Iskreno mogu reći da sam bila opčinjena pjesmom kada sam je prvi put pročitala. Na jednu ruku on prikazuje ženu kao bolest, koja mu stvara poteškoće i koje bi se htio riješiti. Ona dotiče svaki dio njegovog bića te on stvara hiperbolu: „u sva uda ludost i na usta pjena“, gdje izražava koliko ga uistinu ta žena dovodi do ludosti. Na drugu ruku on se nje ne želi riješiti, dapače ta ludost potiče njegovu opsesiju. Ona je stavljena u metaforu zabranjenog voća. Činjenica da su zadnje dvije strofe kraće prikazuje napetost u samom piscu, gradaciju njegove žudnje, ljubomore i opsesije za ženom. Baš vas upita: „Dragi čitatelji, jeste li vi ikada bili toliko opčinjeni nekom osobom?“

Ja iskreno nisam, ali sam definitivno osjetila neki osjećaj žudnje u pjesniku koji me potaknuo da razmislim o nekim odlukama koje sam dovela u životu.

Začarani krug (pjesma Vječni prsten)

Vjerujete li u reinkarnaciju? Pričala sam s mnogo ljudi o ovoj temi i niti jedan odgovor nije jednak drugom, ne bih rekla niti da postoji sličnost. Ja iskreno vjerujem da naš život ne završava sa smrću, no da ćemo se jednom svi mi opet pojaviti na svijetu u istom tijelu i umu, u to baš nisam sigurna. No čini mi se da Tin Ujević ima dosta čvrste stavove o ovoj temi. Bit misaone pjesme zvane „Vječni prsten“ bazira se na njegovom mišljenju kako će se sve u životu, svi naši crni dani, plave noći, pa čak i treptaj oka ponavljati „jednom tamo poslije hiljada, hiljada i hiljada ljeta...“. Dinamiku u tekstu dobio je kontrastom tijekom

nabrajanja specifičnih segmenata života. Kako je rekao da ćemo nakon „savladanoga groba“ ponovno proživjeti crne dane, tako je spomenuo da ćemo opet ugledati taj nježni osmijeh i srca mlada. Ujević isto tako spominje da ćemo sve te već stare spoznaje gledati u drugačijem i on se nada pozitivnijem smislu. Elipsama kao što su „usne kužne“ i već spomenuta „srca mlada“ isto tako se pridodaje živahnosti teksta, a na njega indicira i sam naslov, „vječni prsten“, vječni krug života. Znači li ovo da je Justin Timberlake bio u pravu? „What comes around goes around?“

Gdje te vjetar ponese (pjesma *Igračka vjetrova*)

Jeste li se ikada u životu upitali: „Ajme meni, nije realno da se stresiram oko ovoliko banalne stvari“. Vjerujte mi, niste jedini. U jednom trenutku se stresiram oko svakog segmenta svoga života, toliko da si stvorim vrtoglavicu i nepojmljivu mučninu, onda mi na jednu blaženu sekundu postane svejedno i za ništa me nije briga, pa onda stres lupi u još jačem valu (ako je to uopće moguće). Izgleda da Tin Ujević nije imao takvih problema, dapače on promovira spontanost i život bez previše brige, jer smatra da „jadikovke ublažit neće gorki san“. Predlaže da se prepustimo pijanom vjetru te da kao listovi letimo kroz život. To se sve može naći u njegovoj misaonoj pjesmi zvanoj „Igračka vjetrova“. U njoj je isto tako rima ukrštena i pridodaje ritmu pjesme te isto tako asonanca u više stihova pridodaje dinamičnosti. Ritam je nepredvidiv, baš kao vjetar života koji nas poguruje i podupire svaki dan.

Sumnjaj, sumnjaj (pjesma *Sumnja*)

Svakome ponekad u današnjici treba dodatna motivacija kako bi progurali kroz dan. Nekome je to tjelovježba, nekome najdraža pjesma. Ujević ovu temu predstavlja u više mističnom i pjesničkom stilu (naravno). U svojoj misaonoj pjesmi „Sumnja“ on tu motivaciju i snagu predstavlja kao motiv „vatre svete“, koju stavlja u inverziju kako bi pridodao intenzitetu događaja. Kako i utezi pridodaju vježbanju. U pjesmi ta snaga prodire njegovim bićem te ga podupire u životnim situacijama.

No postoji jedna mračna mora koja ga mori. Ujević se služi personifikacijom kako bi sumnju dočarao kao groznu neman koja mu se krije u kutku duše te mu gasi plamen, to jest „vatrau svetu“. Sumnja – nešto što muči puno ljudi, a pogotovo mlade adolescente. Ja sam isto jedna od njih i mogu reći da i sama imam svoje nesigurne momente te mi je na neki način bilo lakše vidjeti da je neka osoba, posebice poznati pjesnik, ponekad isto imala misli koje je uveličavala u glavi. U svojoj pjesmi Ujević ponavljanjem riječi „nesretan je“, uistinu pokazuje koliko je nezadovoljan time što se predao takvim negativnim mislima, punim sumnje. No imam osjećaj da se ne bismo trebali sramiti, niti biti nezadovoljni ako smo ponekad nesigurni, jer to je isto dio života. Bitno je da uvijek dajemo sve od sebe, onda dolazi zadovoljstvo, a s time i vjera u sebe.

Besciljno postojanje (pjesma *Trideset godina putovanja*)

„Čemu se vraćati na stara mjesta?“, zapitao se Tin Ujević u svojim misaonoj pjesmi *Trideset godina putovanja*. Anaforom u drugoj strofi iskazuje svoju mržnju za osvrtnjem prema prošlosti, smatra da je on jači od toga te prepušta anđelima da plaču. Konstantno spominje sebe te kako on nema ništa što ga veže za ovaj svijet, nikakvo sidro s kojim bi se mogao utaboriti u svoju luku:

„Imaju kuće stare i nove. / Tuđe.“ On je jednostavno prolaznik koji luta svijetom, „bez posla i bez zanimanja“, bez ikakvog cilja. No njega to ne zamara te ponavlja kako je on jači i da se neće osvrutati preko ramena. Ostavlja tugovanje anđelima. Nije li tužno, ne imati sigurnosno sidro, ali najvažnije, svoju luku?

Osvrnemo se malo oko začaranog kruga s tri prazne hladne šalice kao tri prinijete i ispijene žrtve nakon našeg neobično dugog rituala. Zaledi mi se lice kada se mala kazaljka na pet sati i moje oči sudare pogledom. „Ajme! Zbilja je kasno i nažalost moram uskoro žuriti za nekim stvarima...“, na što se ubaci Nera: „Istina, morali bismo uskoro krenuti, nisam sto posto sigurna, ali čini mi se da nas već i konobar blago kiselo gleda...“

Ali, što reći, dobro da sve ovo samo zamišljamo.

Nera za kraj: „Naravno šećer dolazi na kraju. Ujevićeve pjesme uistinu su priča sama za sebe. Teme su moćne, a tekst domišljat i još moćniji. Propitkuju se svakakve teme, od opsesije, noćnih sati, kruga života pa sve do same sumnje. Sviđa mi se kako pjesnik ne maskira onu stranu života koja ima svoju ružnoću, no isto tako prikazuje i romantizira onu drugu, ljepšu stranu. Danas puno ljudi izabere da će radije prisustvovati životnom maskenbalu neko obgrliti intenzitet realiteta, tako da je ovakav pjesnik melem za oči, a moglo bi se reći i udisaj svježeg zraka.“

Ima li se što još reći... želite li što dodati? U tom slučaju morat ćemo ponovo na kavu :)